ཇེན་ཆེན་འབྲོང་།

THE HELPFUL DONG

The Helpful Dong

Text: Naresh Kusi
Translation to Tibetan language: Sherab Wangyal Rokaya
Illustrations: Wang Lama
Special acknowledgement: Dr. George B. Schaller

© Naresh Kusi , 2018

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by any means without the prior written permission of the copyright holders.

ISBN: 978-9937-0-3778-5

Published by:
Resources Himalaya Foundation
with Financial Support from the Rufford Foundation
& WWF Nepal

Citation: Kusi, N. 2018. The helpful dong. Resources Himalaya Foundation, Nepal, The Rufford Foundation, UK and WWF Nepal

དྲིན་ཆེན་འགྲོང་།

THE HELPFUL DONG

Naresh Kusi

༄༅། ཆར་དུས་ཀྱི་ཉིན་མོ་ཞིག་ལ། ཧུམ་ལའི་ལི་མི་ཡུལ་གྱི་ཀྱུང་རིང་ན་ཡོད་པའི་གྱུ་གཙང་པོའི་ཐང་ཆེན་ན་འབྲོང་རྒན་ཞིག་སྤང་རྩྭ་རོལ་ཞིང་གྱུ་མིག་མ་གཙང་པོའི་ནུབ་ཕྱོགས་ལ་བསླེབས་དུས་གནའ་བའི་བྱུ་ཚོགས་དང་འཕྲད།

One fine day of monsoon, an old wild yak (dong) bull was grazing in the alpine steppes of Gyau khola Valley which is located at the farthest corner of Limi Valley in upper Humla. As the dong reached Gyau Mingma in the westernmost corner of the Gyau Valley it met with a blue sheep herd.

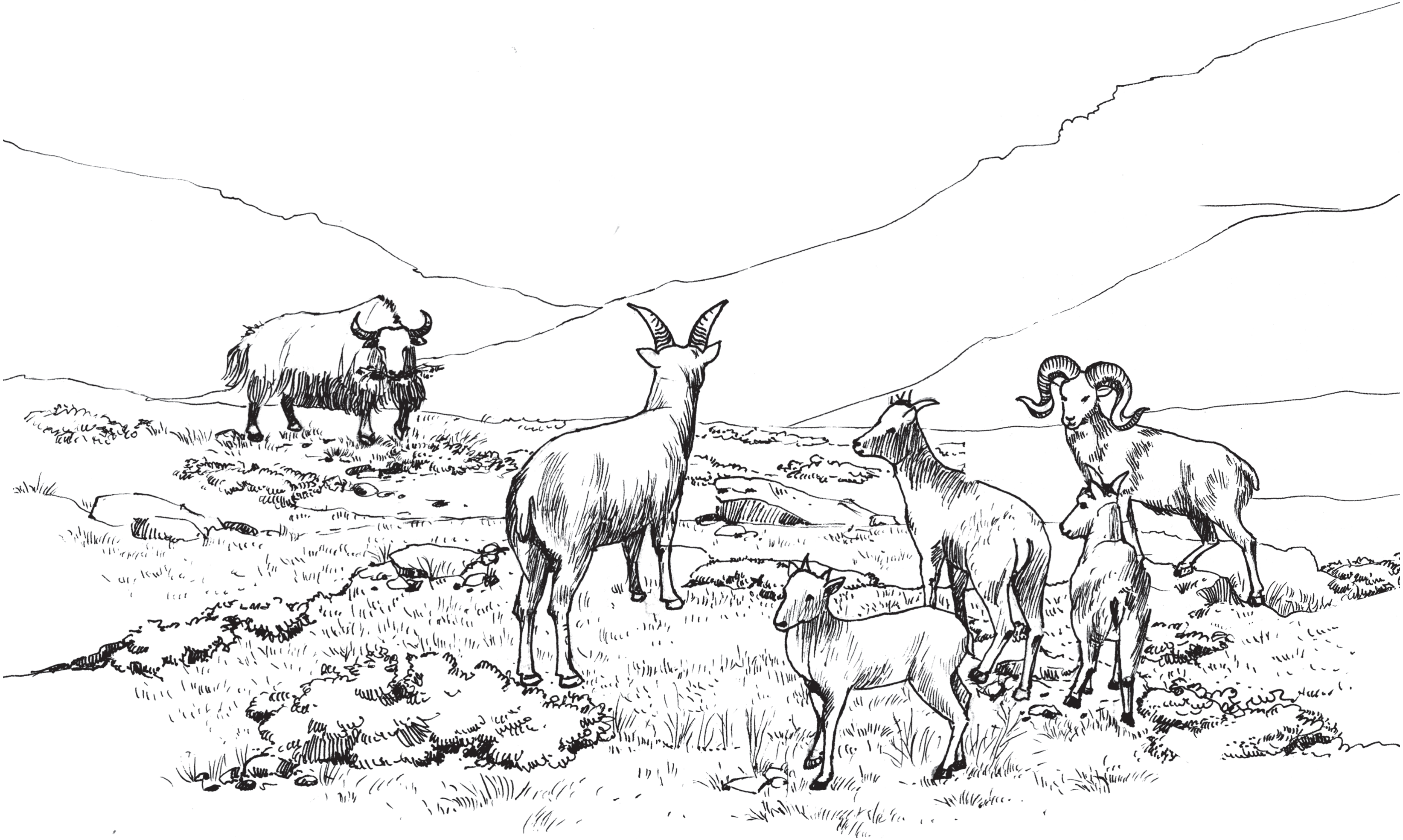

གནའ་ཕོ་གཞོན་ནུ་དེས་བཤད་རྒྱུར། ཨ་མ་ལགས། ང་ཚོས་འབྲོང་རྒན་དེའི་རྗེས་འདེད་བྱེད་དགོས་སོ། དེ་མིན་འབྲོང་དེས་ང་ཚོའི་རྩྭ་ཐམས་ཅད་ཟས་ཚར་དུ་འཇུག་ངེས་ཞེས་བཤད།

ཨ་མས་བུ་ལ། རང་གིས་མ་ཤེས་པ་འདྲ། འབྲོང་གིས་རྩྭ་ཚང་མ་ཟས་ཚར་དུ་མི་འཇུག་ཅིང་། ཕོས་ང་ཚོར་རྩྭ་ཟ་རྒྱུ་ལས་སླ་རུ་བཟོ་ཡི་ཡོད། ཅེས་བཤད།

ལོ་ན་གཅིག་ལ་སོན་པའི་གནའ་བའི་ལུ་གུ་དེས་ཤེས་འདོད་ཆེན་པོའི་ངང་ནས། ཇི་ལྟར་ལགས་སམ། ཞེས་ཞུས།

'Mama, let's chase away that old dong together or it will eat up all our grass!', exclaimed a young male blue sheep.

'You have no idea at all that the dong does not finish the grass. It makes more of them available for us actually!' replied mama blue sheep.

A yearling from the herd became curious and asked, 'How?'

གནའ་བའི་ཕ་དེས། ཁྱོ་ཡིད་མ་ཆེམ་ན། ཁྱེད་རང་གཉིས་འབྲོང་དེའི་སར་ཕྱིན་ནས་འབྲོང་དེས་རྩྭ་ཇི་ལྟར་ཟ་ཡི་འདུག་བལྟོས་དང་། ཞེས་བཤད།

གནའ་བ་གཞོན་ནུ་ཞིག་བསླེབས་ནས། ང་ཡང་བལྟ་བར་འགྲོ་འདོད་ཡོད། ཅེས་ཧ་ལས་པའི་ངང་ཞུས།

གནའ་བ་གཞོན་ནུ་གསུམ་པོ་འབྲོང་དེའི་ཉེ་འགྲམ་དུ་འབྱོར་དུས། འབྲོང་དེས་རྩྭ་རིང་པོ་དང་། འཁྲིགས་པོ་དང་། སྙེ་མ་དང་། ལོ་མ་དང་། མེ་ཏོག་རྣམས་ཟ་བ་ལས། གསར་དུ་སྐྱེས་པའི་རྩྭ་སོ་མ་རྣམས་དོར་ནས་འགྲོ་བ་མཐོང་།

ཕལ་ཆེར་འབྲོང་དེ་རྩྭ་ཕྲ་མོ་དང་སོ་མར་དགའ་སྣང་བྱེད་ཀྱི་མེད་པ་འདྲ། ཞེས་གནའ་བ་གཞོན་ནུ་དེས་སྤུན་ཆུང་དེ་ལ་ཤུབ་ཤུབ་དུ་བཤད།

'Alright, you two go and see what that dong is eating', papa blue sheep told.

'I also want to go!', a young blue sheep came forward with excitement.

As the three young blue sheep reached near the dong, they saw it foraging on taller grass having solid stems, narrow grass-like leaves and spikelets of inconspicuous flowers.

'It seems that this old dong does not like fine grass!', the young male whispered to his siblings.

འབྲོང་དེས་ཐོས་ནས་ལན་དུ། གངས་ཅན་བོད་ལ་ཡོད་པའི་སེམས་ཅན་ཆེ་ཤོས་ང་ཚོ་ཡིན་པས། རྒྱུན་དུ་ང་ཚོས་རྩྭ་ཟ་སླ་བ་དང་།
ཐོན་ཆེན་པོ་རྣམས་ཟ་ཡི་ཡོད། རྒྱུ་མཚན་ནི་ང་ཚོ་རྩྭ་ཧ་ཅང་མང་པོ་ཟ་དགོས་པའི་རྐྱེན་གྱིས་ཡིན། ཞེས་གསུངས།

"Being the largest wild animals of the Tibetan Plateau landscape, we mostly eat easily available and abundant food such as coarse grass because we need so much bulk' the dong explained.

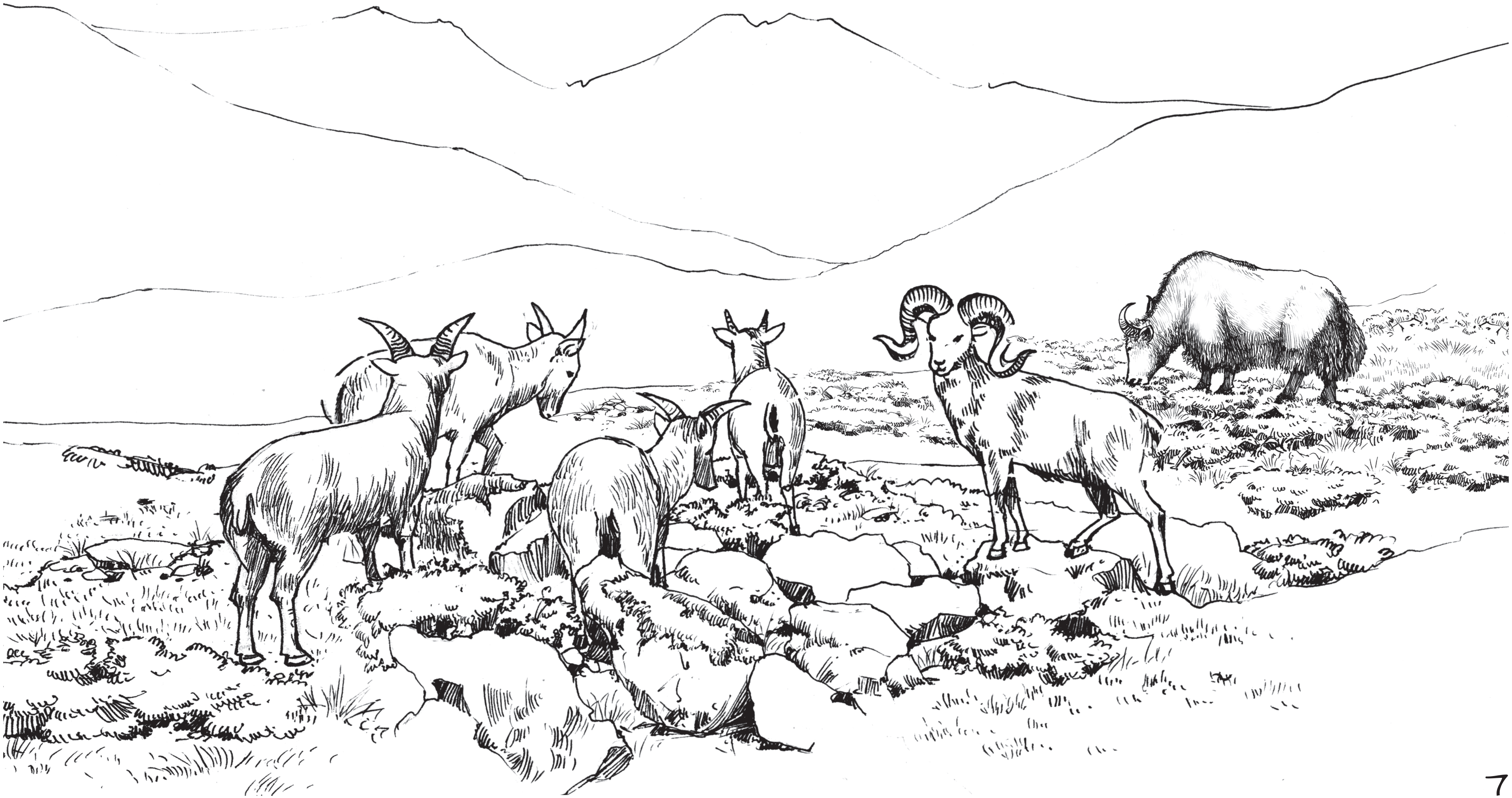

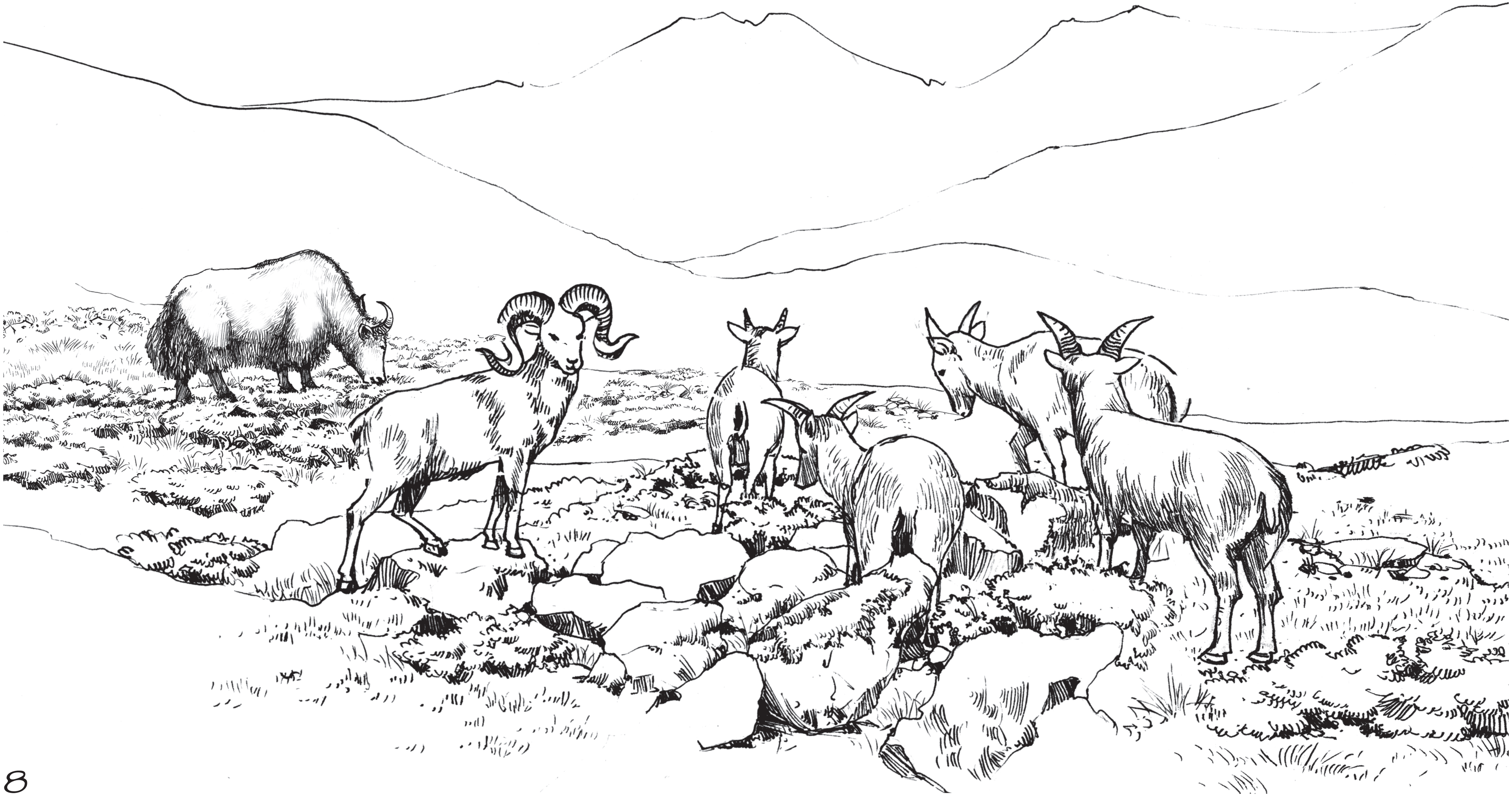

དུས་དེ་ཙམ་ན། གནའ་བའི་ཁྱུ་ཚོགས་དེར་འཁྱོར།

གནའ་བའི་ཨ་མ་དེས། ང་ཚོ་རྩ་ཟན་སེམས་ཅན་ཆུང་བ་རྣམས་རྩ་གདམ་ནས་ཟ་རྒྱུར་དགའ་སྣང་ཆེམ་པོ་བྱེད་པས། སྤོ་བོ་འབྲོང་གིས་རྩྭ་རིང་པོ་རྣམས་ཟས་ནས་རྩ་སོ་མ་དང་། དར་མ། རོ་བཅུད་ལྡན་པ་རྣམས་དོར་ནས་ང་ཚོར་བཞག་གི་ཡོད། ཅེས་གསུངས།

ལོ་གཅིག་སོང་བའི་གནའ་བ་དེས་གནའ་བ་གཞོན་ནུ་དེར་ཀུ་རེའི་ཚུལ་དུ། ལྟོས་དང་སྤོ་བོ་འབྲོང་ང་ཚོར་དགའ་དྲིན་ཆེན་པོ་གང་འདྲ་འདུག་གམ། ད་དུང་མཐར་སྐྲོད་གཏོང་དགོས་ཟེར།

ང་ཚོས་རྩྭ་ཟ་བ་དང་ས་བོས་ང་ཚོ་ཟ་ཡི་ཡོད། ཅེས་ཀུ་རེའི་ཚུལ་དུ་གཞོན་ནུ་གནའ་བས་བཤད།

སྤྱིར་གཏང་བྱས་ན་ས་བོས་སེམས་ཅན་སྐྱོ་བོ་དང་ནད་པ་རྣམས་བསད་ནས་ང་ཚོའི་འཕེལ་རིམ་ལ་དོ་དམ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ཅེས་འབྲོང་གིས་ལན་བཏབ་ནས་སྔར་རང་གི་བེའུ་ཞིག་ལ་གཅན་གཟན་གྱིས་རྐོལ་འཛིངས་བྱས་པ་དེ་དྲན་ཞིང་ཐག་རིང་དུ་ཆས།

By that time, the entire herd of blue sheep had reached there.

'Smaller herbivores like us are more selective. By removing the taller grass, grandpa dong makes other vegetation, especially young and nutritious leaves, more available for us.' said the mama blue sheep.

'You were talking of chasing away grandpa dong. See, he is so helpful!', the yearling blue sheep teased the young male.

'We eat grass and the snow leopards eat us in turn', the young male cracked a joke.

'The snow leopards actually help in maintaining your demographic structure as they usually take up sick and weak ones from your herds.' responded the dong and ascended further, recalling a time long ago when his calf was attacked by the big cat. Such is the way of nature, of which we are all a part.

ཆུ་ཚོད་གཅིག་ཙམ་གྱི་རྗེས་སུ། འབྲོང་དེ་ཧྲག་པ་ལུང་དུ་གཉན་གྱི་ཁྱུ་ཚོགས་དང་འཕྲད།

གཉན་གཞོན་པ་ཞིག་གིས། འབྲོང་རྒན་དེས་ང་ཚོའི་རྩྭ་རྣམས་རྫོག་རྫིས་གཏང་ནས་གཏོར་བཤིག་གཏོང་བཞིན་འདུག། ཅེས་ངུ་ངག་གིས་ངང་ནས་ཞུས།

གཉན་གྱི་ཨ་མ་དེས། སྤོ་བོ་འབྲོང་གིས་ང་ཚོའི་རྩྭ་རྩ་མེད་དུ་མི་གཏོང་ཞིང་། ཁོས་རྩྭར་བརྟེན་གནས་བྱེད་མཁན་སེམས་ཅན་འབུ་རིགས་དུ་མའི་འཚར་ལོངས་ལ་ཕན་ཐོག་ཆེན་པོ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། ཅེས་གསུངས།

ལོ་ན་གཅིག་སོན་པའི་གཉན་དེ་ཧ་ལས་པའི་ངང་ཨ་མར་ཇི་ལྟར་ལགས་ཞེས་བཀའ་འདྲི་ཞུས།

An hour later, the dong reached Chyakpalung. A herd of Tibetan argali (nyan) was grazing there.

'That old dong will destroy our grass by trampling', a young nyan cried.

'Grandpa dong does not destroy our grass. He helps many species of grasses to grow!' replied mama nyan.

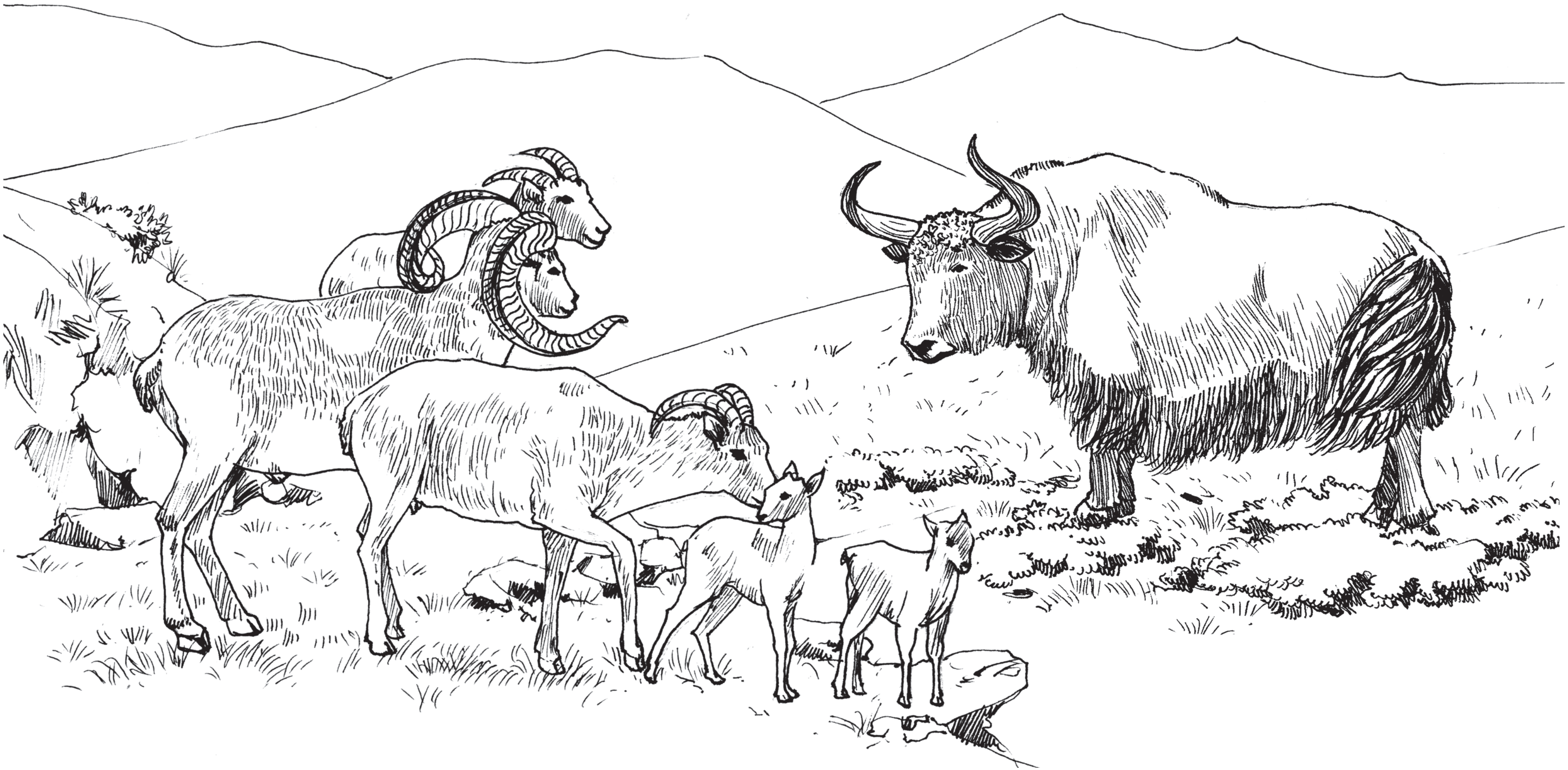

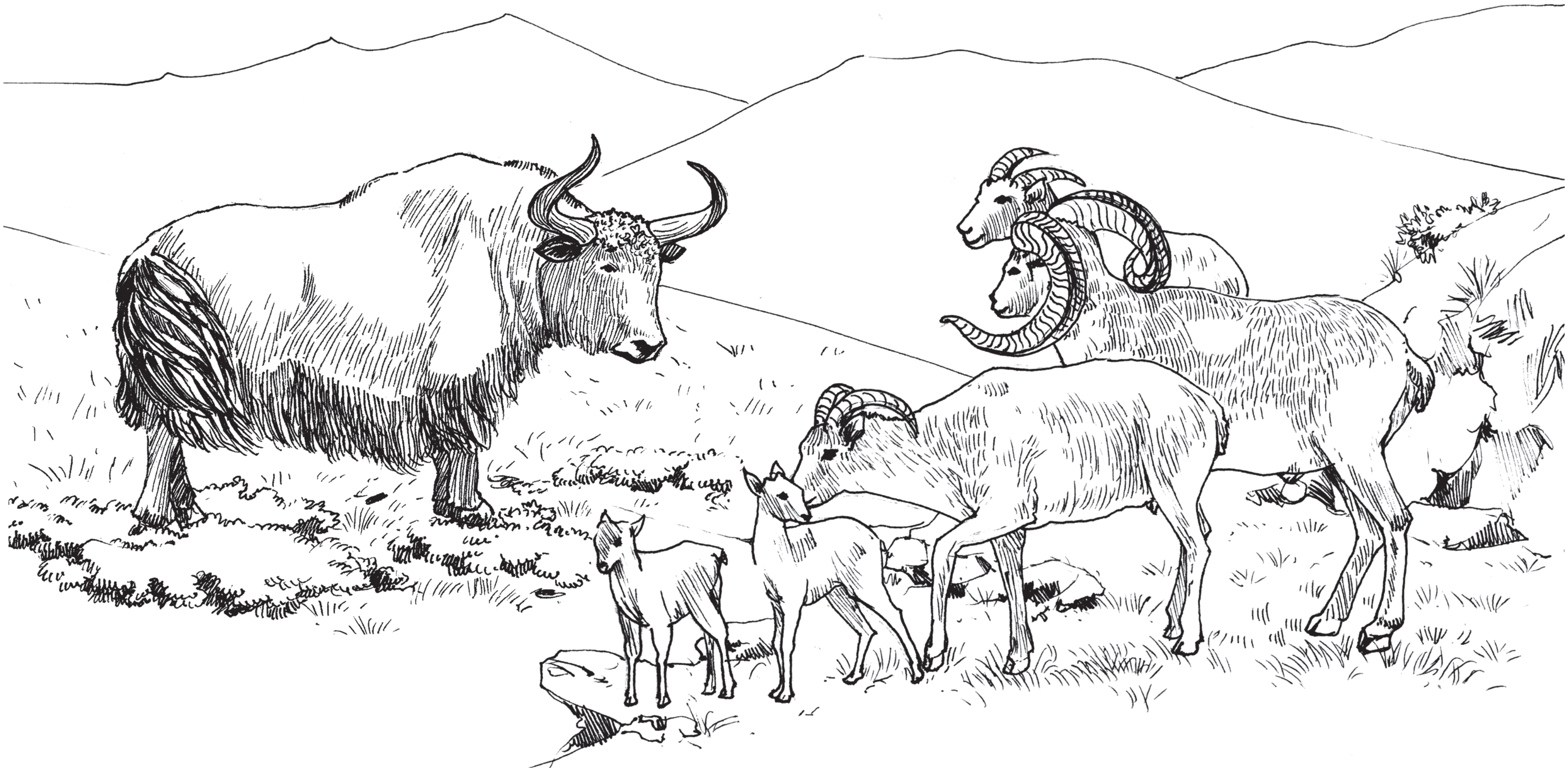

རྩི་ཤིང་དུ་མའི་མེ་ཏོག་རྣམས་འབུ་སྲིན་དང་ལྷག་པས་རྐྱེན་གྱིས་ཟེགས་རྡུལ་སྤེལ་སྦྱོར་བྱུང་བ་ལས་འབྲས་བུ་བྱུང་། འབྲས་བུ་སྨིན་ནས་ས་བོན་རྣམས་སར་ལྷུང་གི་ཡོད། སར་ལྷུང་བའི་ས་བོན་འགའ་ཤས་ཡང་བསྐྱར་སྐྱེ་བར་ས་འོག་གི་ལུད་དགོས་པས། གཟུགས་སྟོབས་ཆེ་བའི་འབྲོང་གིས་སྡོག་རྫིས་བཏང་ནས་ས་བོན་རྣམས་ས་འོག་ནས་ལེགས་པར་སྐྱེ་བར་ཕན་ཐོགས་ཆེན་པོ་བྱེད་ཀྱི་ཡོད།

ལོ་ན་གཅིག་གསོན་པའི་གཉན་ཆུང་དེས། རྡོག་རྫིས་མ་གཏང་ན་མི་སྐྱེའམ། ཞེས་བསྐྱར་དུ་བཀའ་འདྲི་ཞུས།

གཉན་གྱི་ཨ་ཕ་དེས། ང་ཚོས་ས་བོན་འགའ་ཤས་སྐྱེ་བར་ཕན་ཐོགས་ཏན་ཏན་བྱེད་ཀྱི་ཡོད། འོན་ཀྱང་ས་བོན་འགའ་ཤས་སའི་འོག་ཏུ་བཙུག་དགོས་པས་ང་ཚོས་རྡོག་རྫིས་གཏང་བ་ཙམ་གྱིས་ཕན་གྱི་མེད།

A yearling nyan was surprised and asked, 'How?'

'Flowers of different plants, which are pollinated by various insects and wind, turn into fruits after fertilization. Ripe fruits disperse their seeds to the ground. Seeds of some plants need to penetrate deep inside the soil to obtain the minerals they require for germinating. When the ground is trampled by giant bodies of dongs, the seeds can reach to the desired depths.'

'Will that not happen when we trample on the ground?', the yearling asked again.

'We also help in the germination of some seeds exactly the same way. But some seeds need to penetrate really deep, which our tramping cannot help!', papa nyan explained.

དེ་ནས་ཕར་ཕྱིན་རྗེས་འབྲོང་དེ་རི་དྭགས་དགོ་བའི་ཁྱུ་ཚོགས་དང་འཕྲད།

གཞོན་ནུ་དགོ་བ་ཕོ་ཞིག་གིས་འབྲོང་ལ། སྤོ་རང་དུས་རྒྱུན་དུ་ཁེར་རྐྱང་དུ་གང་དྲ་བྱས་ནས་སྡོད་ཀྱི་ཡོད་
དམ། ཞེས་བཀའ་འདྲི་ཞུས།

འབྲོང་དེས་སྐྱོ་ངག་གི་ངང་། བོད་ཀྱི་འབྲོག་པ་ཚོས་བདག་གི་ནང་མི་ཚང་མ་སད་སོང་བས་བདག་གཅིག་
པུ་བྲོས་ནས་ཐར་སོན་བྱུང་བས་ཡིན། ཅེས་གསུངས།

As it went further, the dong met with a herd of Tibetan gazelle (ghowa).

'Grandpa dong, why are you always alone?', asked an adult male ghowa.

'The Tibetan Drokpas shot dead all my family. Only I could managed to escape!', the dong replied in a sad tune.

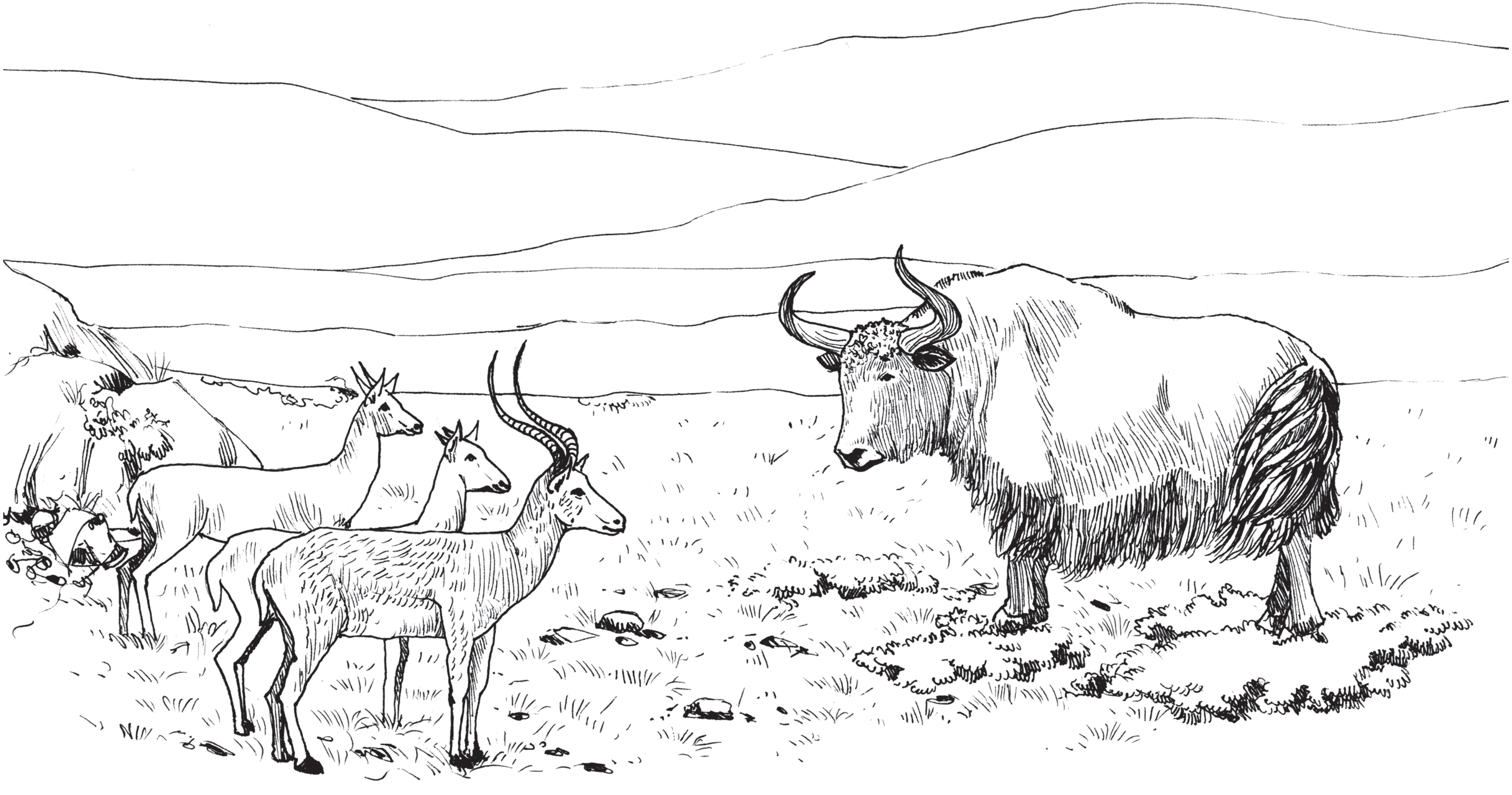

གཉན་ལོ་ཆུང་ཞིག་གིས། རྩྭ་ཟན་སེམས་ཅན་ཆུང་བ་རྣམས་ལ་རྩྭ་སོ་མ་དང་རོ་བཅུད་ལྡན་པའི་ལོ་མ་དག་
ལ་རོལ་བར་ཕན་ཐོགས་བྱེད་མཁན་དང་། རྩི་ཤིང་ལེགས་པར་སྐྱེ་བར་ལྷུ་བའི་ལུད་དང་རྐང་པས་རྡོག་
རྫིས་བཏང་ནས་ཕན་རླབས་ཤིན་ཏུ་ཆེན་པོ་བྱེད་མཁན་གྱི་དྲིན་ཆེན་འབྲོང་རྣམས་མི་རྣམས་ཀྱིས་བསད་
པས་སྡིག་པའི་ལས་ཤིན་ཏུ་མང་པོ་བསགས་འདུག ཞེས་སེམས་འཁུར་ཆེན་པོའི་ངང་ནས་བཤད།

འབྲོང་རྒན་རྣམ་རྟོག་དག་གིས་མུ་མཐུད་རྩྭ་སྔོངས་སུ་བཅུག་པ་དང་ལྷན་རྩྭ་ལ་རོལ་ཞིང་ཆས་སོ།།།།

'By killing dongs, the wild animals which help smaller herbivores access more young and nutritious leaves and have such an important role in the germination of so many plants, humans are doing a big sin!', an adult female ghowa expressed her concern.

The old dong continued grazing with many thoughts striking his head.

Resources Himalaya Foundation (RHF) is a non-governmental, non-profit making organization that has 30+ years of profound experience in biodiversity research and conservation aspects addressing the contemporary environmental issues linking with livelihood of the local community in the Himalayan arc region. The Foundation's working thematic areas are structured mainly on three domains: (i) innovative research and policy analysis, (ii) mentoring and capacity building of younger generation, and (iii) creating a platform for knowledge management and dissemination. RHF programs with cross-cutting themes are robust where quantitative biology and social science tools are used to triangulate livelihood and related issues connected with biodiversity conservation and climate change.
Learn more at www.resourceshimalaya.org

WWF is the world's leading conservation organization, working in 100 countries for nearly half a century. With the support of almost 5 million members worldwide, WWF is dedicated to delivering science-based solutions to preserve the diversity and abundance of life on Earth, halt the degradation of the environment and combat climate change. WWF has been active in Nepal since the 1960s. It works through a landscape level approach in conservation by engaging the government, conservation agencies and local communities to save the country's unique and irreplaceable biodiversity.
Learn more at www.wwfnepal.org